

Dani bá hezszólásai.

Ez a rekkenőség úgy reja ülepedett az állapotokra, hogy még csak a tenyerem es furt levedzik a nagy meleg mián, az urfi pediglen furtonoson úgy tikácsol a kánikulától, mind a pipes tyúk a száraz fűvenytől. Mán pedig ebbe a teméntelen nagyvárosba még árnyékot sem igen kaphat az ember az uton, met fát es csak elig-elig lehet látni s ami kicsi vóna, az es ojan elkételedve lebeg a száraz ágaival az ut martján, mind a beteg lud a meleg feredőbe. Még az ujszegedi parkérozásba vóna egy néhány nagyobbacska fa, amijüknek meg van az ő maga árnyéka, de ott furtonoson úgy teli van fehérréppel az egész hűsülési helyiségnek minden szegelika, hogy ott az ember az árnyékba még jobban felmelegedik, mijaánik mind a napsütésen. Erre való tekintettel a minapában es úgy neki estünk a keserűségnek az urfijékkal, hogy k'én telenek vótunk vendéglőbe menni a lehülés okából. Leromlottunk az asztal mellé, kikértünk egy éveg feteke sért s egy tángyér sóskiflit melleje s aval neki estünk a diskurálgatásnak. Akkor veszem észre, hogy a másik asztal mellett valami feteke gunyás uriemberék seregetnek s az egyik közöttük furt azt erősíti a többinek, hogy „Szóciális termelésből fokad a jólét”. Hinnye mondom — be üsmerős a szovajárása, eiszé jó lenne vele szóba ereszkedni. Aval kapom es magamot istálom s odabátorkodtam. Engedelmet istálok — mondom — a botránkoztatásétt, de (szovát ne felejtse az uraság), ha jól hallám, valami szóciális termelésről beszéllének.

— Mü arról — aszongya — de kijelnek mi köze belé?

— Én biza mondom csak hejjesbitteni akarom a kijetek eszmélettyinek a megnyilatkozását, met én ojan embertől hallottam a szóciális termelésről, aki a két szemivel látta. Ha Káruj komámnak hallották hírit, hát ő mondta istálom, hogy a muszka fogságba fokasztották a jólétet a szóciálista termelésből s a milkor a mult ősszel hazavetemedett, úgy teli vót jóléttel, hogy három napig főzték a gunyáját lugos vízbe s még akkor es annyi vót benne az apró jószág, mind a rosszféleség kijetekbe.

— No no — aszongya a feteke gunyás — jobb lesz, ha nem üti belé kijed az orrát abba, amihez nem ért.

— A meglehet — mondom —, hogy én nem igen értem, de — engedelemmel legyen mondva — kijetek es csak annyit értnek hezsa, mind amennyi jólét fokad a szóciálista termelésből.

BENÉZ A HAVAS . . .

Benéz a havas kéken Kolozsvárra.
A nagypiacról tisztán látható,
Amint a Monostor-utat bezárja.
Most úgy érzem: ott vége a világnak,
Azokra, kik rám tul a hegyen várnak,
Úgy gondolok, mint mesés másvilágra.

Benéz a havas kéken Kolozsvárra.
Öreg fején megmozdul már a hó,
Tövében vadul árad a Szamos,
A Szamos, ez az egyetlen folyó.
A Szamos, ez a megfordított Léthe . . .
Mondják, ki belekóstolt a vízébe,
Az felejtteni nem tud sohasem.

Reményik Sándor.

Oroszlánkölgyök.

(Novella.)

Szörnyű asszony volt a bárónő. Szép és titokzatos, nyers és indulatos, aki gyűlölni merete a „császlai”-akat, holott mások még a félelmüket is pajástolták előlük. Átok verte a méltóság asszonyt, Jancsi fia volt a leggyávább gyermek a faluban. Hiába rendelte melléje az átellenben lakó kovács fiát, Danit „Prügelknabe”-nak, hogy az valamelyes bátorságot ragasszon a Ráth kuria örökösére; Jancsi mind félnkebb, pipogyább lett. Nyolc éves volt már s csak félni tudott. Apját, Ráth Józsit — három esztendeje annak — kiterítve látta a hálószobában, ahol minden, a török, pisztolyok és trofeumok a vadászra emlékeztettek. Akkor sikoltá anyja: Fiam, az öröm eltaikarodott a világról! S Jancsi hitte, ugyan mit hihe-tett mást, hogy apja azért halt meg, mert annyi fegyver volt körötte. Néha észrevette, hogy anyja úgy nevet a beamterekre, mintha fogát vicsorítaná, de ki érti azt, mikor ő rá is haragszik, szegény kicsi fiára, akinek olyan szánalmas az élete a folytonos félsztüül. Mintha otthonát is merő ijesztésből rendezték volna be: ime az udvaron zugó százados tölgy, a folyondáros tűzfal, hová a Trézsi szolgáló szerint este de-nevérek akaszkodnak, a tarkavirágos rondeau karóra tüzött üveggömbjei, mik arcát eltorzítják, ha rájuk néz, a hűsgabnáju hombár, a temérdek padlás, melynek lyukából az ormón két kaszapenge hajolt ki, a setét pince, egy ősi ház és óriás kert rejtekei, melyeket kiskoru képzelete növelt iszonyukká. Aztán rémek leselkedtek a folyosó fordulatánál, Jancsi sokszor oktalan irammal osont előlük a gyerekszobába. Abban élt, amit olvasott, fehér homloka mögött forradalmi históriák elevenedtek, halványan emlékezett négyéves korára, mikor menekülő szülei a Telecska valamelyik borpincéjébe rejtették az ellenség elől. Azóta szereti a suttogó beszédet, ódon szobák szögleteiben a bujkálást s az anyja szomorú hegedűszólóit, melyeket titkon órákig hallgatott.

Augusztusi késő délután döngve csapódott be a ciradás utcaajtó Jancsi mögött. Csukló zokogással került ide ki a kis fiu, idegennek a széles utra. Abban a pillanatban ott termett mellette a mezitlábás Dani, aki a két házsor előtt futó árokpáron átszökött és csititgatva kérdezte ki uri pajtását:

— Mi történt, Jancsi? Mondj el mindent, hadd hallom! Gyere, elviszlek a kendermalomhoz, meg-lásd, soha olyan csudát! Ki bántott?

Jancsi szipogva vallott:

— Az anyám! s ujra bömbölni kezdett.

Dani öregesen komolykodott:

— Enyje, enyje, hogy én nem tudtam ott lenni! Legalább engem kergetett volna haza. Aztán mit csináltál, mit nem mertél megint? Gyere, nézéd meg a malmot!

Jancsi szepegve engedelmeskedett, minden erélyes szó parancs volt előtte. Halk sirással motyogta Dani oldalán, hogy anyja kikergette, mert félt a hátsó udvarra kerülni, hogy Jóskát, a parádést előrehijja.

— Hát mitől féltél? A kutyáktól?

Jancsi belekapaszkodott az árok hidján a karfába, a világért se nézett az árok fenekére s komikus őszinteséggel ismerte be, hogy ő biz' a kakas miatt nem mert hátra kerülni. A multkor is megtámadta az a szárnyas, mikor Marit hívta a mosókonyhából. Dani kuncogott, vihogott, de nem sértően, inkább azért, hogy az eset jelentéktelenségét ábrázolja:

— Szóra se érdemes. Hát azért kergetett ki anyád? No, nem baj, elmegyünk egy órára világot

láttni. De aztán meséld el a méltás asszonynak, meg-lásd, megdicsér!

Ahogy a keresztutcába fordultak, a sarkon em-bernagyságu lendítőkerékre bukkantak, melyet egy kendermunkás pörgetett. Surrogott a kerék s for-gatta a szőke kenderszalakat, miket bőrkötényes, hát-ráló legények nyálaztak, úgy hogy ujjaik közül utca-hosszat nyult a fonál egymáratekeredett, seszinii spárgává. Jancsi ájtatosan ámult az egészen s mód-felett csudálkozott, mikor Dani hengegett, hogy azt a spárgát el kéne hirtelen vágni, vagy jó volna elgán-csolni a gyanútlan hátrálókat, — mekkorát esnének hanyatt!

A kendermalom szélén megálltak. Állt a malom, vecsernyére mentek — szombat este volt — a sváb asszonyok, csak néhány gyerkőc mászkált a geren-dákon, az ostorfán, míg a nyugvó vörösmárvány ma-lomkőn Poldi, a tulajdonos fia, nyargalt. Ketten-hár-man hanyatt feküdtek a pléhvelbélelt famederben, melyben körbejár a fehéreres kő, hogy reccsenve törje izzé a keresztbefektetett, száraz kendercsömó-kat. Jobbra-balra pozdorjás, poros föld, unt körben taposó lovak nyoma, beljebb a tilolódvaron még hordják be éjszakára a selymes kendert, melynek jó-szaga elfekszik az egész környéken. Dani is, Jancsi is úgy érezték, hogy ez a kenderes ország nagyon érdekes.

A gyerekhad, többnyire jómódu gazdák fiai, ri-koltozni kezdett a sápadt Jancsi láttán. Poldi büszkén hívta birodalmába:

— Gyere be, Jancsi, itt mi vagyunk az urak! Hanem azt a kovácsot hagyd künn!

Jancsival fordult egyet a világ. Nem is értette, hogy mi történt, de érezte, hogy valami nagy-nagy sérelem esett az ő vigasztalóján. Dölyfösen, — azt se tudta, hogy kell — próbált beszélni:

— Ha Danit nem engeditek be, akkor én se me-gyek. Dani a legjobb barátom a világon!

— Mit, az a rongyos, a patkoló kovács fia? Nem szégyeled? — csufolódott Poldi.

Jancsinak könny szökött a szemébe. Megfogta a nálánál jóval nagyobb Dani kezét és magával húzta:

— Gyerünk haza, Dani, inkább engem szidjon az anyám, mint ezek téged . . .

És megindultak visszafelé. Dani is egy zacskó-ban hordta immár a sirást a nevetéssel, úgy hogy kissé rekedten, mélyből feltörő hálával kezdett be-szélni. De milyen furcsákat beszélt:

— Jancsi, én a kuyád leszek ezentul. Aki neked még egyszer azt meri mondani, hogy gyáva vagy, azt én megharapom, értetted? Te nem vagy gyáva, te nem is lehetsz az. Apád, — jaj, ha tudnád, ki vót az apád. Ha látnád, hogy ragyog az édesapám sze-me, mikor a te apádról beszél. Azt mondják, nem is lehetett a te apád, mert olyan izé, olyan ügyefogyott vagy. Pedig az vót, mert apám csak tudja, ő nem is hazudhatik, hiszen az édesapám. Láttál te már egy édesapát hazudni? Igaz-e, hogy nem! Te, Jancsi, ha megigéred, hogy nem félsz, mesélek neked egyet-mást az édesanyádról. Tudod-e, hogy édesanyád éj-szakánként hova szokott menni?

Jancsi, mintha álomban járna, úgy hallgatta.

— Hát tudd még, a méltás asszony éjszaka re-volverrel és lámpással jár a temetőbe. Kibontatja apád kriptáját a temetőrrel és beszélget a halottal. Nem hiszed? Pedig elhiheted, ezt is apám mondta. Persze a halott csak hallgatja anyádat. Édesanyád, lám, még most is szereti apádat, hiába járnak hozzá-tok a beamterek, akik mind pápaszemesekek, csunyak, nem olyanok, mint a naccsás Ráth Józsi ur vót. De te azért ne ijedj meg, ha egyszer fölébredsz és anyád

nincs otthon. Gondolj rám, hunyd le a szemed és légy bátor, mert itt vagyok én, aki szemben lakom veled s nem engedem, hogy bántsanak, míg én élek . . .

Jancsi tágranyilt szemmel nézte a barátját. Be-alkonyult s a nyáresti homályban kigyult az arca, izgatottan szaporázta lépteit, majd szaladni kezdett. Otthagya Danit az utcán, hazarontott s a folyosó-vegi lépcsőn anyja elé toppant szinte kiáltva:

— Anyám, mondd meg, hol jársz éjszakánként? s az utolsó szónál már a hölgy nyakán csüngött.

A bárónő előbb el akarta lökni büntetésből, de mintha krizist látott volna a gyermekszemben s azért szeliden próbált válaszolni:

— Apáddal találkozom . . .

Tovább nem mondhatta. A gyerek mögül egy porköpenyes férfi tünt föl, aki mosolyogva szalutált, pedig civilben volt. A bárónő rémülten suttozta az üdvözlést:

— Tábornok ur, Isten hozta! —

Jancsi látta, hogy otffeledték. Anyja szemébe nézett kérve, kérdőn; névtelen rajongás csillogott ab-ban. Ijedten hallotta ezt a szót: tábornok. És akkor megértette. Kicsapott belőle a Ráth Józsi vakmerő-sége, fölpezsdült benne az anyja vére, karját, kitárta, kirohant a hátsó udvarra, fölörditotta a cselédséget, összecsdítette az egész udvar személyzetét, tán még a szomszédokat is és a vén tölgy alatt ismerős nótá-verte föl a falu csöndjét a beálló sötétben:

Majd hoz Kossuth tisztát,

Türr Pista meg puskát.

Az ének elől néhány perc múlva a hombár utcai ajtaján át szöknie kellett a legnépszerűbb és legro-mantikussabb név viselőjének. Nem volt ő apja az orosz-lánkölyöknek, aki megszalasztotta, hanem őt küldte mindnyájunk apja, a számüzött orosz-lán.

Molter Károly.

GOND-LAVINÁBÓL.

— Részt vesz az Új Élet verspályázatán. —

Gond-lavinából sóhajtság szakadt fel sötétből, itkon, messziről.

— Mélységekből siró tavasz legényei, meglássátok — ma egyikünk kidől.

Halljátok — ? Segélykiáltás Gond-lavinából!

A visszhangot sötét kapuk verik —

Halljátok — ? Valaki foga csikordul

S a fényben izzó csucsonk hiába hív a távol.

Meglássátok — ma egyikünk lélekharangja kondul.

Mi lesz a sorsunk?

Gond-lavina lassan völgybe ér velünk,

tördelve egyre tépi gyötrött testeinket.

Vigyázzatok — ha akkor arra ébredünk,

hogy nincsen álunk s elveszett a lelkiünk.

Ne tudjon fájni,

hogy már eltemetnek minket —

ne tudjon fájni Lázár-sorsu csókjaink nyoma.

De ami fáj, az mindörökre fájjon:

Lavina-partra tévedt kis aranyvirágot

ne lássam akkor már soha-soha!

Csonka Magyarország — nem ország
Egész Magyarország — menyország!